

secret perficere non tardavit. Nam et ante dictos sanctus Leonardus, prænotans divinitus sancti patris adventum, præcepit fratribus ut ad ejus ingressum se præparent, et digne, ut seniorum Domini pontificem decebat, eum suscipiant, et omnia necessaria ministrarent. Indicavit etiam fratribus se ipsa die, postquam præfatus pontifex suam Deo commendasset animam, de sæculo exiturum. Adventante quoque suo episcopo, ejusque animam commendante, mox Domino suam sanctam animam reddidit. Quo defuncto dum sancta ejus membra portabantur ad tumulum, cæci tangentes ejus vehiculum visum rece-

derunt pristinum. Sepulta autem ea, per aleuticum eorum monachorum, sanctus Domnolus unum ex ipsis sibi constituit et ordinavit abbatem : qui usque in hodiernum diem eandem sub sancta religione, disponente et ordinante episcopo, gubernat et regit cellulam. Hæc ibi. Quæ etiam, sed contracta, habet Bernardus Guidonis episcopus Ludovensis, tom. II de Vita Sanctorum. Locus olim Vendopera dictus, nunc a sancto Leonardo nomen habet, situs ad Sartam fluvium in decanatu Fresquensi, versus confinium Normanniæ.

VITA

SANCTI DOMNOLI, CENOMANENSIS EPISCOPI,

AUCTORE PRESBYTERO CENOMANENSI COÆVO.

PROLOGUS.

1. Sanctæ et individuae Trinitatis freti auxilio, omniumque sanctorum precibus fulti, tum etiam præcedentium Patrum incitati studiis, denique reverendissimi præsulis nostri Haduinal hortatu confirmati, beatissimi patroni nostri Domnoli, Cenomanicæ urbis episcopi, vitam illustrem, multorum utilitati profuturam, ipso nobis opitulante, scribendam suscipimus. Non enim sumus nescii veteribus id studio fuisse ut suæ ætatis egregios viros scriptorum suorum monumentis ad posterorum notitiam transmitterent, eorum præclare dicta et facta aut litteris consignarent, aut picturis exprimenda, aut ær inculpenda, vel marmoris spectato opere repræsentanda curarent. Putabant enim se operæ pretium facturos, si qua in iis, vel aliis utilia, vel cognitione digna, vel ad imitationem præclara viderentur, ea sua industria et labore posteris innotescerent : ut ita neque suo sæculo alieni a studio religionis et pietatis, neque erga posteritatem parum officiosi censerentur. Quod si vero hoc plerique ex illis non modo in sanctos, sed etiam in quosdam alios ipsis charos homines declararunt : quanto magis nos sagaciter et accurate sanctorum res gestas investigare atque ad aliorum quoque notitiam proferre debemus, ut eorum provocati exemplis doctrinaque informati ad ea nos semper intendamus, quæ sint grata et accepta Deo? Cavendum certe nobis est ne nullum Christi fortia facta et præclara trophæa, ea præsertim quibus nostra ætate insignes et illustres fuerunt, silentii carcere premamus; sed potius quantum ille dederit, qui est auctor omnis boni, qui ora mutorum aperit et linguas infantiùm disertas facit, quæ possint successoribus nostris esse usui, ea vel mediocri stylo conscribamus. Et si autem nos ejuamodi operi impari esse non ignoramus (quippe quibus est ingenii, eloquentiæ et eruditionis angusta suppellex), at tamen

B. satius fore arbitrati sumus, vel exiliter dicere ea pauca quæ novimus, quam cum servo pigro et desidioso, pro retentâ Domini pecuniâ, in damnationis discrimen adduci. Quæ igitur ab illis egregie perpetrata sunt, nos licet indigni, saltem utcumque commemoremus, Neque enim id facimus nostra temeritate adducti, sed, ut jam ante dictum est, voluntate et mandato venerandi pontificis nostri Haduini, qui nos beatissimi Domnoli episcopi vitam jussit vel rudi exarare stylo. Cujus, tanquam urbis nostræ antistitis, jussioni libenter morem gerentes, ejus fulti præcibus, ad scribendum nos accingimus; suppliciter invocantes beatissimi Domnoli habitatorem Spiritum sanctum, ut qui illi gratiam largitus est miracula et admirandas patranda virtutes nobis copiam tribuat et facultatem eas narrandi, ad laudem et gloriam suam et fidelium ædificationem : ut facta eximii patroui nostri, si tamen id fieri potest, dictis exæquemus, qui cum eo in hac vitæ mortalis peregrinatione plurimum conversati sumus : quanquam sanè tantæ ejus virtutes sunt ut eum pro dignitate laudare humana fragilitas nequaquam possit. Cum sit autem aliud, teste divo Hieronymo, locis communibus laudare defunctum, et aliud defuncti proprias narrare virtutes; nos hoc opusculum ad bonorum exemplum ab illo tempore auspiciabimur, quo nos glorioso adventu suo illustrare, nobiscumque manere ex Dei providentiâ ussus est.

CAPUT PRIMUM.

Iter romanum; episcopatus Cenomanensis; monasteria constructa.

2. Itaque beatissimus Domnolus, urbi Cenomanicæ destinatus episcopus, virtutum omnium floribus redimitus, in alia regione ex generosis parentibus, quod ejus probi mores et nobilis conversatio testantur, est procreatus. Ut enim ex radice fructus proficiscitur, ita ex fructus sapore radicis natura

intelligitur : et quemadmodum fructus arboris, etiam si procul asportetur, non tamen amittit suavitatem quam ex radice accepit ; sic etiam hic sacratissimus vir, undecumque sive quibuscumque ex partibus ad nos advenerit, sanctæ nobilitatis suæ dulcedinem nos celare non potuit. Etsi vero apud nos in episcopum consecratus non fuit, ad nos tamen in multorum salutem divinitus est transmissus. Nam ad imitationem Abrahamæ patriarchæ, cui a Deo dictum est : *Egredere de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, et veni in terram quam monstravero tibi*; jam ordinatus alibi episcopus, relicta patria et parentibus, cunctisque rebus quas possidere videbatur, Romanam profectus est, limina beatorum apostolorum orationis gratia visitaturus. Ubi cum animi sui devotioni fecisset satis, post longa itineris emensa spatia, Domino gubernante, ad Cenomanos appulit : quos propter obitum sui pontificis magno offendit animi mœrore affectos. Jam pridem enim beatus Innocens (a) ad Dominum migrarat, et laboris sui erat præmia consecutus ; in ejus vero locum necdum alius subrogatus fuit. Cum igitur hunc virum sanctissimum conspexissent, eumque jam episcopatum ordinatum didicissent, tam proceres et principes quam clerus universus et populus, non solum urbanus, sed etiam rusticus, divino id instinctu agente, uno ore, eadem animi sententia obnixè eum deprecabantur, vellet ipsos ipsorumque civitatem et patriam non invitum gubernandam suscipere. Quamvis autem ea in re valde se difficilem præberet, ad extremum tamen aliud agere non potuit quam quod

populus Deo inspirante postulavit.

3. Suscepit, (b) igitur, sed sane invitum et compulsus, episcopi ministerium cum multa humilitate : Dominoque cooperante, toto vitæ suæ tempore, non parum illis quibus præerat contulit. Denique qualem se quantumque illic præstiterit, ejus vitæ finis declaravit, in quo laus omnis tute canitur. Erat vero hoc ejus nobilitatis insigne, quod Christo die ac nocte alacri et jucundo animo gratiam exhibebat servitum, neque tamen vel a generis nobilitate, vel ab operum sanctitate gloriolæ et laudis fumos captabat ; sed præclara de se præhens virtutum exempla, intra se suos thesauros deposuit, et Dominum mundo corde complectens, pompam omnem mundi hujus toto pectore contempsit. In conversatione erat humilitate conspicuus, charitatis dulcedine fervens, castitatis splendore illustris, jejuniorum pinguedini deditus, disciplinæ vero cælesti adeo se totum addixit, ut pontificale ministerium pro dignitate, et quidem pie et

A devote sit exsecutus. Porro autem sociæ caritatis ac mutua benevolentia conjunctus fuit Germano (c) sanctissimo Parisiorum antistiti : quem et creberrimè invisere consuevit, et ab illo itidem non raro visitatus est. Cumque se invicem divinis inflammarent adhortationibus, subjectis populis tam verbis quam exemplis haud vulgariter profuere. Non enim immemores erant illius dominicæ sententiæ, quod *si duo ex vobis consenserint super terram de omni re, quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo*; itemque illius, *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*.

4. Extruxit autem sanctæ ecclesiæ amator devotissimus monasterium quoddam in suburbio civitatis suæ, tum ut ejus urbis esset munimentum, tum ut posset Domino animas lucrifacere : idque in honorem sanctorum martyrum Vincentii et Laurentii (d) consecravit, ipsi autem consecrationi adesse voluit memoratum Germanum episcopum, ut amborum olemni dedicatione ad majorem populus devotionem incitaretur. In ejus vero consecratione de rebus ecclesiæ suæ multa testamento ei legavit atque confirmavit, permittente et favente Chilperico Francorum rege ejusque principibus, multis etiam id eis suggerentibus episcopis, imprimis autem sancto Germano, clero quoque populoque ut id faceret adhortante, quemadmodum in ejus actis adnotatum est : subscripsit autem sua manu et approbavit (e) beatus Germanus, pluresque alii episcopi. Porro in eadem ecclesia caput beati Vincentii martyris et magnam craticulæ partem in qua sanctus Laurentius assatus est, honorifice reposuit; monachos etiam sub cura et moderatione Leusi abbatis, quem ipse præfecit, ad regulæ præscriptum illic degere Dominoque servire voluit. Tanto autem amore beatissimum Germanum episcopum complectebatur, ut in ea ipsa sanctorum Vincentii et Laurentii martyrum ecclesia, sepulturæ locum ei præpararit; ubi tamen postea ob certas quasdam causas, non sanctus Germanus, sed ipsemet digne humatus est.

5. Cumque reiigionis monasticæ propositum mirifice complecteretur, in ea cellula in qua sanctus Julianus, primus Cenomanorum episcopus, corpore requiescit (f), juxta monasterium Victorii (g), quod situm est ad flumen Sartam, monasticum institutum quod jam pridem illic florere cœperat, mirifice augmentavit, adeo ut quinquaginta fere monachos illic regulariter degere voluerit, eaque quæ ad victum pertinent, tam illorum quam peregrinorum et adventantium magnifice suppeditavit. Aliud quoque monasteriolam et

(a) Sanctus Innocens sive Innocentius colitur 16 Junii.

(b) Sanctus Domnolus suscipit episcopatum cum jam pridem, ut supra dictum, sedes vacasset.

(c) Vitam sancti Germani Parisiorum episcopi datum 28 Maii.

(d) Appellatur etiamnum monasterium sancti Vincentii martyris, cujus Acta dedimus 22 Januarii, et § 2 de reliquiis sancti Vincentii variis controversa proposuimus.

(e) Infra in testamento memoratur Audovens, aliis etiam Audoinus episcopus Andegavensis.

(f) Sanctus Julianus anno 1201 inde translatus est ad ecclesiam cathedralem; et quæ ante, ut infra dicitur, erat dicata sub nomine sanctæ Mariæ ac sancti Gervasii et Protasii, ab eo tempore mansit sancto Juliano sacra. Hujus Vitam dedimus ad diem 27 Januarii.

(g) Sanctus Victorius aut Victurius est sextus Cenomanensis episcopus; et colitur 1 Septembris.

zenodochium ultra Sartam flumen, in honorem beatissimæ matris Dei et Virginis Mariæ sapienter ædificavit atque suæ ecclesiæ rebus dotavit, accurate constituens ut illic pauperes et peregrini egentesque omnes, qui intra urbem propter ejus jugem custodiam admitti non possent, reciperentur. Porro monachos viginti quatuor illic ad regulæ monasticæ præscriptum vivere voluit qui et perpetim servirent Deo et adventantes pauperes recrearent, atque hospites comiter et congruenter acciperent. Iis autem monachis quemdam e suis probatissimæ vitæ virum, Paduinum (a) nomine, ecclesiæ beatorum Vincentii et Laurentii per id tempus præpositum, abbatem præfecit: locumque ipsum et sibi et successoribus suis subditum esse debere decrevit, adhibita etiam adjuratione et detestatione, ut hospitale ejus urbis perpetuis temporibus in pontificum ditione esset.

6. Quanta autem apud vos degens vir sanctus corpus suum abstinentia affecerit, quam se perpetuis confecerit vigiliis, quam in præstandis elemosynis liberalis et profusus fuerit, solus ille ad plenum novit cui cognita sunt omnia; nec puto quemdam mortalium facile omnia explorare et indagare potuisse, quandoquidem ejusmodi ille clam potius quam palam faciebat. Et, ut paucis multa expediamus, qualis quantusque fuerit, quæ et quantagescit, non potest mortalis lingua explicare, quod supra hominem fuerit quidquid fere gestum ab eo. Macerabat se et vigiliis et continua inedia, adeo ut etiam fortissimi juvenes ejus parcimoniam ferre non possent. Ita corpus suum redigebat in spiritus servitutem, adeoque illud mortificabat, ut posset illud apostolicum non immerito illi accommodari: *Vivo autem jam non ego, vivit vero in me Christus*. Cum equitaret in itinere, semper de Deo aut loquebatur, aut canebat. Cursum (b) vero suum (id est pensum precum canonicarum) per horas legitimas persolvens reliquo diei tempore, quando opportunum videbatur, studium psallendi divina eloquia, aut lectitandi, aut in preces incumbendi non omittebat. Ad mensam ipso accedente, mox aderat lector recitans divina eloquia: ut inter epulas quibus caro fovebatur, spiritualibus alimoniis potius convivæ explerentur. Nullum omnino sibi tempus præterlabi sinebat, quo non aut prodesset aliis, aut ad suos profectus aliquid adjiceret, quod si quis ejus facta curiosius inquisierit innumera magnarum virtutum miracula inveniet, e quibus nos vel pauca promemus.

CAPUT II.

Varia miracula in via patrata.

7. Quodam die Dominico, cum peracto officio solenni ad mensam pransurus ex more accederet, il-

(a) sub nomine sancti Paduini, vulgo sancti Pavini, est parochia in diocesi Cenomanensi ubi colitur 15 Novembris. Vita aliqua ejus exstat inter Acta sanctorum ordinis Benedictini sæculi primi.

(b) Cursus, ut hic explanationis causa additur, passim pro divinis officiis aut horis canonicis sumitur. Ita memoratur sanctus Germanus solitus cursum nudo

A latamque aquam minister in ejus manus infunderet, et lotis manibus malluvium asportaret, cæcus quidam Siagrius nomine ei venit obviam, et aquam quæ de manibus pontificis defluerat sibi dari petit, ea suos oculos abluturus. Minister id parvi pendens, dedit ei aquam, ut petierat. Ea cæcus suos perdidit oculos, et in Christi nomine, meritis sancti Domnoli mox restituto visu, lætus abscessit. Quem quidem cæcum sæpius ego vidi, multique e sociis nostris, atque ab illo tum istud tum plura alia sancti viri miracula didici. Perlata est autem hujus rei fama ad multorum aures, et invito pontifice longe lateque diffusa. erat enim sanctissimus ille senex singulari præditus animi munditia et humilitate. Nec dubium quin apud omnipotentis Dei singularem misericordiam multum valeat B humani cordis puritas et simplicitas, convenienter illi sententiæ Salvatoris: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*.

8. Vir quidam nobilis, genere et opibus prædives regiusque consiliarius, in villam Ecclesiæ cui vir Dei præerat, Tridentem vocabulo, sitam in condita Diabentica (c) obstinato animo invasit, eam sibi vindicans. Crebro autem illum admonuit vir sanctus ut a suis maleficiis resipisceret, et ad meliorem frugem se reciperet. Videns autem se nihil ratione proficere, ad precandum Dominum se contulit, ut res pro expiandis peccatis olim a fidelibus ecclesiæ donatas ipsi restitueret. Interim sacrilegus rerum Deo dicatarum occupator, divina ultione in eum animadvertente febre corripitur, eademque continenter laborat. Sed neque sic tamen res male usurpatas reddere voluit, ut ejus poena fieret cumulator. Cum autem ea febre dire affligeretur, lecto decumbens, visus est sibi quadam nocte videre Matrem Domini (cui res ab ipso usurpata, unaque beatis martyribus Gervasio et Protasio dicata erant) ferreo malleo ipsum in fronte percutientem. Mox igitur multo terrore correptus, ad sanctum Domnolum misit qui eum rogarent ut res ipsi ablatas cum fenore reciperet. Nec tamen potuit sanitati restitui, donec sanctus Domnolus ad eum veniret. Ubi autem ille advenit, omnia in duplum restituit ecclesiæ ministris, et post dies paucos precibus et meritis beati viri salus ei reddita est; sed vulneris ejus fronti malleo impressi, quoad vixit, vestigia permansere. Quod idcirco factum est, ut ille suo exemplo a simili facinore alios abstereret. Quas autem res ille duplicatas tum sancto viro restituit, eas ecclesia nostra hactenus possidet.

9. Quodam quadragesimæ tempore in cellam Anisolæ (d) monasterii vir sanctus sese abdidit, Domino in silentio et solitudine vacaturus. Ecce autem Francus quidam nobilis genere, regi valde familiaris, quendam ejus Ecclesiæ villam, Bonallam no-

capite dicere, uti in ejus Vita Fortunatus.

(c) Condita Diabentica videtur esse ditio Cenomanis contigua Perchensis comitatus, versus Nogentum Rotrudis: et ex voce condita pro, regiuncula, mansisse Francis nomen Condé, etiam hodie pluribus in Gallia locis commune.

(d) Anisola, sive Aninsula celebre monasterium,

mine, in pago Stadinse sitam, ad se rapuit. Ubi pas-
 chalis solemnitas præterit, eam iniquitatem vir Dei
 moleste ferens, dolensque se vivente suam ecclesiam
 nudari facultatibus suis, duos diaconos misit ad
 Francum illum sacrilegum, et mire jam obstinatum.
 Sed diaconi nullum ab eo quale vellet retulere res-
 ponsum. Tum vero sanctus vir, corde compunctus,
 animo intrepidus, eo se contulit, ut res suæ fidei
 eroditas recuperaret, fretus auxilio præpotentis Dei.
 Cum igitur die quodam Francus ille solennes cele-
 braret epulas in villa per sacrilegium ablata, habe-
 retque apud se parentes et amicos, nuntiatam est ei
 præ foribus adesse sanctum episcopum, resque ipsi
 a Domino commendatas repetere. Id ut audivit ille,
 valde animo commotus, jussit eum a tota villa pro-
 fusus excludi et ejici. At episcopus non recalcitrans,
 quemadmodum apostolus monet, dedit locum iræ
 sed ita ultio divina in sacrilegum excitata est.

10. Cum enim nocte illa juxta morem sanctus epi-
 scopus in oratione persisteret, sacrilegum virum in-
 vasit febris, quæ infelicem animam altero mane ex-
 torsit ab illo; sicque miserrime excedens e vita, abs-
 que luctu et sine precibus in bivio sepultus est. Et
 quidem dignus erat tali morte, qui sanctum virum
 ausus fuit contristare, et oblationes fidelium resque
 Deo dicatas sibi vindicare. Factum est hoc meritis
 beati antistitis, ut ceteri ab hujusmodi maleficio
 absterreantur, ne similia ipsis accedant. Cum sic au-
 tem ille periisset, multis ecclesiis res ipsarum restituta
 sunt, quas tyranni jampridem per temeritatem in-
 vaserant. Nam timore percussi, non fuerunt ausi re-
 tinere illas; atque ita unius horrenda damnatio mul-
 tis profuit ad respicientiam, reddiditque penitentia
 emendatos. Sic nimirum omnipotens Deus per fide-
 lem servum suum suas restauravit ecclesias, multi-
 que servi Dei ingentes Domino laudes et grates egere,
 jucundis vocibus cantantes: *Adjutor et protector fa-
 ctus est nobis Dominus in salutem.*

11. Puerulus quidam, Rainarius nomine, a paren-
 tibus oblatus est sancto viro. Is puer et cæcus, et
 surdus, et mutus, et claudus erat. Unxit autem eum
 vir Dei oleo benedicto, et crucis signo eum commu-
 nivit, et totus revaluit. Clericus quidam Oximensis (a),
 Eleutherius nomine, videns tot admiranda fieri a
 sancto viro, obtulit ei filium suum, quem diuturna
 febris vehementer afflictabat. Misericordia motus vir
 Dei aquam jussit afferri. Allatam, cum prius Christi
 nomen invocasset, et eam cruce consignasset, puero
 libendam obtulit. Bibit ille, et Christo propitio, me-
 ritis episcopi continuo sanus effectus est. Vir quidam
 Andegavensis, Stritilus nomine, in maxilla mire cru-
 clabatur ex pustula magna. Occurrit sancto episco-
 po, petit tanto malo medicinam: saliva sua pustula
 tetigit vir sanctus, et homo curatus est. Quodam

a sancto Carilefo tempore Childberti regis construc-
 tum in inferiori Cenomanensi agro apud Vindoci-
 nensem urbem, ut diximus Kalendis Martii ad vitam
 sancti Siviardi abbatis Anisolensis, latius dicturi ad
 vitam sancti Carilefi 1 Julii. Videtur is mortuus ante
 adventum sancti Mauri in Gallias, ut vel hinc præ-

die in villa nostræ ecclesiæ, quam Baldonem vo-
 cant, sancto episcopo pontificale exsequenti mini-
 sterium, Magnatius quidam oblatus est, qui die Do-
 minico intra ipsius villæ fines ab opere se non absti-
 nens, Deo ultioante, luminibus orbatus fuerat. Vir
 sanctus sacrosancam invocans Trinitatem, expresso
 signo crucis, excitatam depulit, visum reformavit,
 monuitque hominem ne quidquam hujusmodi deinceps
 admitteret.

12. Exiit quandoque vir beatus extra urbem ho-
 stiam, audivitque clamitatorum voces e carcere. Misit
 itaque ministrum suum ad custodem carceris, qui ad-
 diceret, ut vincitos illos absolutos pateretur abire.
 Respondit custos non se id ausum esse, ne ipse cog-
 nesceret in illorum locum succedere. Tum vir Dei cum
 lacrymis rogavit Dominum pro illis: et ecce die ter-
 tio sua sponte patescit carcer, exieruntque qui ante
 detinebantur, et ad nostram ecclesiam sese confe-
 runt. Clericus quidam Ragnolus nomine venit ad
 sanctum pontificem, rogans ut sacerdotio inlata-
 retur. Percontatus est autem ex illo vir sanctus, hunc
 casto vivere et a feminis se servaret incontaminatum.
 Illo constanter respondente, se hactenus im-
 polluto corpore Domino servitasse, vir beatus ei et
 locum, et tempus, et mulierum illudinis ejus societatem
 indicavit. Certans clericus se latere hominem Deum
 non posse, propria convictus conscientia, ad pedes
 ejus prostravit, et culpam suam confessus est. Id ubi
 ad altorum notitiam pervenit, multi sacris militanti-
 bus ejus se conspectu subducere; maleque sibi con-
 scilicet, non fuisse auti sacros ordines ab illo petere,
 certo personarum habentes, non eum latere etiam te-
 creta cordium.

13. Est villa ecclesiæ nostræ quam Crisacua vo-
 cant. In ea cum esset vir Dei, adducti sunt ad eum
 duo dæmoniaci, rogabantque eum parentes eorum,
 ut suis precibus illos sanaret. Sciscitabatur autem ex
 eis sanctus antistes, cur id ipsis accidisset; et per
 eorum ora respondebant immundi spiritus, se tor-
 queri ab ipso, nec posse coram eo celare præstigias
 suas: rogabant autem eum ut si ipsos inde vellet
 ejicere, saltem sineret migrare in porcos. Permisit
 hoc vir sanctus et crucis signo edito profligavit illos,
 ita ut omnes astantes laudarent Dominum mirabilem in
 sanctis suis. Sunt vero etiam multi alii a dæmonibus
 obsessi, ab eo liberati. Hac autem miraculorum assi-
 duitate fama ejus ubique divulgabatur, et jam quadam
 die revertenti ab expeditis quibusdam negotiis, quæ
 ad populi ipsius curæ christiani utilitatem pertine-
 rent, multa plebs ei occurrit adducens egros et male
 affectos, diversisque languoribus laborantes, qui om-
 nes ab eo incolumes recessere.

sumi possit, quod eidem regulæ, quam Anisole
 servabant sue monasteria subjecerit sanctus Dom-
 nolus.

(a) Oximum oppidum Normanniæ sub jurisdictione
 Aleucouieusi vulgo *Miesmes* dictum.

CAPUT III.

Virtutes sancti Domnoli, obitus, sepultura, miracula:

14. Etsi autem celebre esset nomen ejus et sublimis gradus honoris, attamen major erat et insignior virtus ejus. Serviebat sine offensione ei qui *prope est omnibus invocantibus eum in veritate, et qui voluntatem timentium se facit, et deprecationam eorum exaudit.* Poteram quidem plura ejus commemorare miracula, sed multa prædixi, ne lectori fastidium parerem. Magna autem in eo virtus inerat, et multa verborum vel ex ejus ore promebatur. Cum populis verbini Domini annuntiaret, vix quisquam itam ferreo versabatur pectore, quem ejus conciones ad lacrymas non moverent. Mirabantur auditores spirituales sermones ejus, qui plerumque adbo humanum captum excedebant, ut ab angelis proferre viderentur. In episcopatus functione ita se gessit, ut celebres majores suos ipse celebriori vivendi ratione etiam illustravit. Nec tamen vel ex generis splendore, vel pontificia dignitate ejus animum ulla inflavit elatio; spiritus pauper pius moribus egit pontificem, quam ad pontificis gradum esset evectus. Collatus honori tantus eum meritis conspicuum non fecit, sed invenit: virtute instructus erat antequam esset sacerdos. Sacerdotio virtus pariter sua accepit incrementa. Tota ejus in pontificatu vita talis fuit quæ pontificis officium et verbo et exemplo præstaret. Nec culpa vacare putavit, judicioque divino obnoxium se fore timuit, si qui sibi uni antea privatus, vixisset, jam episcopus non viveret universis. Inde adeo factum est, ut ipse semper aliquid adjiceret ad virtutes suas, et Dominus ad coronam. Cantans itaque canticum graduum, in eam curam intentus fuit, ne ad illam superbam civitatem solus ascenderet, sed socios eo secum permittos adduceret. Atque in hac via servus Dei simpliciter prudens et severiter lenis, doctrinam vitam, mores comitate ac mansuetudine, zelum legis scientiam commendavit. Unde factum est ut illum populi favor et gratia principum, sermones vero illius non mediocri consecuta sit auctoritas.

15. Inter hæc autem ille humilis et sibi constans perseverabat, adversus ea omnia pervigil et circumspectus, quæ suffragari solent animi bene compositi puritatem. Eodem vultu et immoto pectore inter prospera et adversa perdurabat. Cum Apostolo castigabat corpus suum, jejuniis et multifaria illud afflictione persequens, unde et confirmari spiritus resuscitaret, et caro carnis oblivisci. Addebat his etiam sacras vigiliis, quarum perpetui luere comites et alti gemitus et fundatum gratia lacrymarum. Atque id genus studiis potiore noctis partem attribuens, in spiritu humilitatis et animo contrito pinguisimum Deo cremabat holocaustum. Si quid interdia minus fecisset quam par esse putaret, idque negotio sæcularibus impeditus, nocte supplebat. Nux secretis precibus et divinæ contemplationi accommodatior, ad litandas ejuscemoli hostias viri Dei optatum afferbat opportunitatem et copiam; diem autem vel adora cuncto vel publica sibi vi-

dicabat utilitas, ita tamen ut et noctes ut dies in ejus expenderet obsequiis, qui et noctes et dies condidit.

16. Nihil ejus in actionibus cessabat quod ad Deum non pertineret; nihil in sermonibus ejus otiosum percipiebatur. Ad altare raro sine lacrymis, ad mensam nunquam sine lectore, nunquam sine convivis pauperibus recessit. Periculosè corpus pasci arbitrabatur, nisi pariter et Christum in ejus membris pasceret; et ipse intus verbo Dei pasceretur. Quis vero putandus est fuisse erga proximos, qui suarum injuriarum imbecor, etiam inimicorum injuriis dolebat? Quem ille nunquam aut factis aut verbo læderet, qui etiam lesus ultro ignovit, nec iratus solentem vidit occumbentem? Quid illa aulica mansuetudo, quæ nulli obesse, omnibus prodesse cupiens, charitatis et pacis erat domesticum? Multa aulici devotione opera benignitatis et misericordie præsequebatur, studebatque adeo desolatis, egentes alere, vestire nudos, et si res ipsa non posset, prompta animi benevolentia omnibus ferre operam. Conversans nunquam cum iis qui gloriatur in malitia et sermones Domini projiciunt retrorsum; Christi bonus odor permansit, unus idemque perseverans, sive cum eis, ut ad meliorem se frugem reciperent, blandiretur, sive cum obstinatos severius objurgaret. Omnia ex charitate faciebat discipulus charitatis. Nihil illi cum perversorum vitis rei erat, præter odium et castigationem vitiorum: quæ et animo insecutus est, et pontificali auctoritate correxit. Bonus et observator mandatorum Dei sancto et sincero complectebatur affectu, mutuisque exhortationibus et profuit et profecit.

17. Germano Parisiensi sanctissimo episcopo, ut jam ante dictum est, valde familiaris fuit, orebroque et invisebatur ab illo, et ipse illum visitabat. In eorum colloquiis et actionibus nihil versabatur, nisi quod ad animarum ipsis commissarum salutem pertineret. Invicem se Christi milites armabant, non ignorantes adversarium nostrum diabolum circumire et querere quem devoret: cui resistebant fortes in fide, veriti non se habituros pontificum merita, si de principe tenebrarum, de quo jam ipsi triumpharent etiam alii per ipsos non triumpharent. Itaque viri illi misericordie solliciti eo connitebantur, ut quotidianas infestationes et insidias maligni hostis eliderent. Atque in hoc uterque totus erat, ut sive cum Martha sedulo ministrarent, sive cum Maria sederent ad pedes Jesu, regnum diaboli imminuerent, et Dei civitatem auferent. Quam etiam ob causam beatus Domnolus, ex ejusdem sancti Germani consilio, in civitatis suæ suburbio monasterium construxit; in quo et illi quos tempestas hujus maris utiq; et spatiosi lætaverat, monasticæ tranquillitatis portum adepti, respirarent, et ipse certis temporibus sollicitudinis, quæ ex ministerio suscepto incumbebat, laborem, sanctæ contemplationis otio et refrigerio relevaret. At, ut supra quoque diximus, ei monasterio de ecclesiæ suæ possessionibus quæ-

dam donavit, nihil se fecisse existimans, nisi illis quibus domum orationis construxerat etiam vitæ de-gendæ res necessarias assignaret.

18. Porro autem militiæ certamine jam peracto, et impendente resolutionis ejus tempore, cœpit vir pius morbo laborare, nec tamen os ejus morbi vis a laudando Deo potuit cohibere. Convocans autem discipulos suos, diem et horam obitus sui illis prædixit imminere : docuitque eos quemadmodum antiqui hostis insidias caverent, e. a malo se abstinentes, bonis operibus inhærent. Deinde ipsis Kalendis Decembris in senectute bona vir beatissimus in pace quievit, humatusque est a discipulis suis in ecclesia beatorum martyrum Vincentii et Laurentii, ubi longe ante sepulcrum beato Germano ipse condiderat: Eo in loco meritis et precibus ejus multi mor-bidi gratiam sanitatis obtinent. Nam tertio die translationis ejus, ad sepulcrum ejus energumenus quidam qui se ipsum discerpebat adductus est; et post triduum curatus, domum cum parentibus sospes abscessit. Multisque annis nobiscum sanus permanens, Dei se devotum studuit exhibere cultorem. Deinde mense Februario, die sabbati, cujusdam nostræ ecclesiæ fa-

mulu uxor, quartana febre divexata, ad ejus monu-mentum veniens, ut in somno admonita erat, orans-que illic cum luminaribus, et triduo excubans, meritis beati viri salutem impetravit. Quarto etiam die cæci tres ad ejus tumulum nobis aspectantibus venerunt, at-que inde luce redintegrata incolumes abiere. Multos alios diversis afflictos morbis ad ejus sepulcrum venire conspeximus, eosdemque beati viri meritis sanos inde recedere vidimus. Nimis autem prolixi erimus, si audita et visa omnia referre velimus : possunt ea quæ diximus ad fidem faciendam fidelibus suf-ficere.

19. Et nunc obsecramus eundem beatissimum pa-tronum nostrum sanctum Domnolum, ut pro supe-rioris vitæ peccatis nostris Dei clementiam velit exorare, gratiamque nobis ab illo impetrare, ut deinceps a malis nos absteineamus; ut sacrosanctæ Tri-nitati reconciliati, etsi ejus gloriæ participes esse non meremur, saltem peccatorum remissionem adepti, ab impiorum consortio separemur : præstante Do-mino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit, et glorificatur Deus per infinita sæcula sæculorum. Amen.

SANCTI DOMNOLI, CENOMANENSIS EPISCOPI, ALIA VITA.

(Ex ms. Ansolensi.)

1. Vir illustris dominus Domnolus, Cenomanicæ civitatis episcopus, natione alienigena nobilibusque ex parentibus ortus, successorque beati Innocentis, ejusdem urbis præsulis, qui, propter amorem Dei, patriam atque omnem possessionem suam relinquens, profectus est Romam, limina beatorum apostolorum causa orationis visitaturus. Inde quoque remeavit usque ad Cenomanicam civitatem, et in eam Domino ducente pervenit. Ipsa ergo civitate et populo ipsius parochiæ indigente pontifice, et aliquo tempore abs-que ipso vacante, prædictum dominum Domnolum, jam pontificem ordinatum, gratulanter in pontificatus ordinem Domino disponente susceperunt; et principes ejusdem regionis, atque sacerdotes sive clerici vel nobiles omnes ipsius parochiæ, eum deprecati sunt ut ipsam ad regendam susciperet civitatem, et clerum et cunctum populum episcopali ordinatione ac regimine ordinaret ac regeret, et Domino multipliciter lucraretur : qui et hoc invitus, et a clero vel populo coactus, licet nobilis, humilitate tamen suscepit officium; et non modicum ab omnibus cuncto tempore vitæ suæ pontificatus tribuit adminiculum.

2. Hic in loco in quo beatus Julianus, primus jam dictæ urbis episcopus, corpore requiescens, juxta monasterium scilicet sancti Victorii prope fluvium Sarthæ, monachorum normann, quæ dudum florere

cooperat, mirifice amplificavit, et ferme quinquaginta monachos ibi regulares degere constituit, pleneque eis victualia in omnibus necessitatibus eorum, sive peregrinorum atque adventantium fratrum, adimplens docte supplevit, et eos regulariter vivere docuit. Antedictus namque beatus Domnolus pontifex, monasteriolum in honorem sanctorum Vincentii et Laurentii martyrum Christi juxta urbem constituit, et ad effectum usque perduxit. Ad dedicationem quippe ipsius monasterioli ecclesiæ beatum Germanum, Parisiensis civitatis insignem episcopum, vocavit; et cum ejus consensu et deprecatione cleri ipsius civitatis et populi illius urbis ac parochiæ, et cum consensu eorum, de rebus sanctæ Mariæ et sanctorum martyrum Gervasii et Protasii, matris ejusdem civitatis ecclesiæ, jam dictum monasterium, quod suo opere et labore a fundamento ædificavit, dotavit : et villas episcopi ad eandem ecclesiam, quam in eodem monasterio una cum beato Germano, prædictæ Parisiensis civitatis insigni episcopo, et in honorem sanctorum martyrum Vincentii et Laurentii Kalendis Novembris dedicaverat, dedit; et in eo caput beati Vincentii et magnam partem craticulæ super quam sanctus Laurentius assatus est, honorifice collocavit. Per chartam vero sua munera, ut dictum est, consentiente universo clero vel populo, et domino Germano assensum præbente, villas sanctæ